

"המימד הדתי בסיפור העברי המודרני"
"מחקר לשוני ספרותי"

Religious Dimension in Modern Hebrew Story

Asst. Inst. Majeed Abood Rhaymh

University of Baghdad, College of Languages, Department of Hebrew Language
senshekodo5@gmail.com

Abstract

The religious dimension means the effect of the Jewish doctrine (Torah and Talmud) in the writer, and the reflection thereof on the community and the writer. The more the effect in the community, the more the individuals are to become religious and firm stand for their Jewish teachings.

My paper, which is entitled "Religious Dimension in Modern Hebrew Story: A Stylistic study" tackles the impact of the writer's religious culture and family environment where he lived, and the reflection thereof, on his writings and stories.

The paper includes an introduction where a condensed statement is given of the religious dimension in the Hebrew story and its most well-known writers. Then, a short statement of the writer's biography and language style. And later, the topic of the current paper which involved four stories for four writers: Yehuda Borla, David freshman, ShalumAlaikaym, and Steinburg. Lastly, I talked about the linguistic phenomena for each writer, and came out with a number of conclusions that I have arrived at.

Key Words: The religious dimension, the religious motive, the religious background of the story, the language of the story and the story, Yehuda Borla, Shlomo Alejheim

"המימד הדתי בסיפור העברי המודרני" "מחקר לשוני ספרותי"

מג'ייד עבוד רחיימה מורה עוזר
אוניברסיטת בגדאד / פקולטת
השפות
מחלקת השפה העברית

תקציר :

המחקר הזה הוא ניסיון לשפוך אור על נושא מרכזי וחשוב בחייהם של היהודים, "המימד הדתי" אצל היהודים, מחקרי הנקרא "המימד הדתי בסיפור העברי המודרני" גם מתייחס להשפעת התרבות הדתית של המספר והחוג המשפחתי שחי בו, ואיך שיקף המספר את כל הדברים האלה ביצירותיו הסיפוריות.

המספר בוחר במילים ובמונחים בעלי משמעויות דתיות או מביא את הסיפור הזה אשר קרוב אל נושא הסיפור ההולך באותה מגמה. גם כן השפעת התיאולגיה על המספר ממדים דתיות. יש להעיר גם כן שהתכוונו במשמעות הדתית הזו שהמספר השתמש בה בשיטה דתית.

הרקע הדתי של המספר גם ישפיע עליו בכלל, ובפרט בספרות העברית, משום שהתורה, התלמוד, והרעיונות הציוניים הם אבן פינה לספרות העברית והחשיבות הצד הדתי בספרות העברית בולטת בגלל שהגורם היסודי ששמר ליהודים המפוזרים בארץ את מציאותם והדגיש אחדותם הוא השתיכותם לאמונתם וללשונם העברית¹.

המחקר הזה כולל הקדמה דברתי בו על "המימד הדתי בסיפור העברי הקצר" ואחרי כן הפרק היחיד והיסודי במחקר שהתייחסתי בו על חמשה סיפורים מקיפים את המימד הדתי וילדותם של חמשה מהמספרים והם יהודה בורלא וסיפורו "זהב", דוד פרישמן וסיפורו "שלושה שאכלו", שלום עליכם וסיפורו "ירק לשבועות", יהודה שטיינברג וסיפורו "בדידות". ולבסוף זאב פיאברג וסיפורו "לאן".

מילות מפתח : המימד הדתי, הרקע הדתי, המוטיב הדתי, לשון הסיפור והמספר, יהודה בורלא, שלום עליכם.

שאלת המחקר:

- מה הוא המניע מאוחר מכתבת סיפורים בעלי מימד דתי.
- האם יש קשר בין המימד הדתי של הסופר לבין יצירותיו.

גבולות המחקר

- סיפור זהב – יהודה בורלא.
- סיפור שלושה שאכלו - דוד פרישמן.
- ירק לשבועות - שלום עליכם.
- בדידות - יהודה שטיינברג.
- לאן - מרדכי זאב פיארברג.

מטרות המחקר:

- לגלות את השפעת הטקסטים התנכ"יים על יצירות הסיפורים העבריים ואיך הכילו את זה ביצירותיהם לשרת מטרה פוליטית וחברתית.
- לדון בנושא הסגנון הלשוני והספרותי מתוך נתוח של הסיפורים.
- הבהרת של המצב הדתי של הסופרים העברים שבחרנו אותם.

סיבת בחירת המחקר:

- לשפוך את האור על המימד הדתי דרך עיון טוטלי, סקר את נסיבות צמיחתה וטיבה והגורמים המשפיעים עליהם.

חשיבות המחקר:

- המחקר הזה עוסק בהסופרים שנחשבו בעלי – השפעה בתהליך הספרות העברית החדשה, וגם במחקר הזה טיפלנו בחייו של המספר בקצור.

שיטת המחקר:

- שיטת המחקר היא אנליטית עם ניתוח ריטורי של אוצר המילים וקביעת האמצעים הלשוניים.

"המימד הדתי בסיפור העברי הקצר"

עיון כללי:

המספרים מצאו בדת כמניע חזק ומימד רוחני לשיח להמון הקוראים ולרכוש את הרגש שלם. מאז ומקדם, המימד היה חשוב משום שהוא המניע שיכול להקיז בקרבו של בן אדם את הניחוח כדי לדבר קרוב ללבו של בן אדם.

באופן כללי, למורשה היהודית מקום מיוחד בסיפור ובשירה העברית החדשה, כאשר מקצועיה של המורשה הזאת הם היסטוריים, גאוגרפיים, או טקסיים, מהווים נושאים לשירים מגוונים, ועל הרוב, איננו מוצאים משורר עברי מודרני, שאין בשירים או בסיפורים אחרים משיריו הד לתרבות היהודית המתבססת על מורשתו הדתית או התרבותית

שלפעמים, המספר מפנה אליו בכוונה לעשות אותו מוטיב לעורר בני עמו. ואולי להיות המורשה היהודית והעלאת זכרוננו כלי השבעה רוחנית למשורר, שבאמצעותה מרצה המשורר את מצפוניו דרך לחיות אתו בשיריו¹. למשל: 'לשבת אין אח ורע בכל ספרות המזרח הקדום, והיא תרומה ישראלית מקורית, יחידה במינה ומכרעת בהשפעתה, לתרבות העולם. התלמוד וספרות הקבלה², ספרי מוסר ופוסקים הפליגו בשבת הש'. בתפילות שנתחברו עיטרו בכינויים: (מלכה), (פלה)³.

חינוך הבנים מסר כלו בידי האב והאם, כפי שיוצא ממצוות התורה "ושנתם לבנך", "ולמדתם אותם את בניכם"⁴. אבל כשנתפרקו סדרי האבות על ידי הסדרים החדשים שנהגו בחברה הישראלית בתקופת המלכות, ונתרכו צרכי החיים ודרשות החינוך שההורים לא יכלו עוד למלא אותם, קמו בישראל מלמדים ומורים שעזרו בחינוך בניהם⁴. ראוי לציין שחינוך זה היה על פי רוב דתי, ובסופו של דבר השתקף על סופרי הספרות העברית החדשה

הרקע הדתי של הסופר בילדותו משפיע בוודאי על יצירותיו, משום שנסיונות הילדות משפיעים על התפתחות אישיות היחיד. והקורא בתולדות חייהם של הסופרים העבריים ימצא פרופורציה גדולה מהם בעלי רקע דתי בילדותם ובנעורתם, כגון יהודה בורלא, ביאליק, חיים הזז..... וכ'ו⁵.

א': "המימד הדתי בסיפור "זהב" של יהודה בורלא :

אתחיל את נושא המחקר בסיפור "זהב"⁶ של יהודה בורלא. קודם שאיכנס בפרטי הסיפור צריך לתת קיצור על הרקע הדתי של המספר. בורלא בן יחיד היה ולמד תורה, תלמוד פוסקים, עד השנה השמונה עשרה לחייו, למד בבית "המדרש" דורשי "ציון" ובישיבה הספרדית "תפארת ירושלים"⁷.

סיפור "זהב" הוא זכרון מזכרונות של המספר יהודה בורלא כאשר היה בן עשר, ובהקדמה לסיפור הזה הוא מציג את המספר לקורא כי התוכן שלו ביחס לזהב, אין ספק שהמספר בסיפור הזה, הציג נושא סולידריות היהודים בקשר שיקומ בית הכנסת, שבו תרמו תרומה גדולה, ובכך עידוד היהודים להשתתף ולתרום במעשי:

(בימים ההם נידלדל מאוד בית כנסת גדול בעיר העתיקה. טיח הכתלים תפה והיה נופל חלקים – חלקים הספסלים רקבו מרוב ימים. ה "תיבה" (מושב החזנים והפטינים) – רעועה כולה, וה "היכל" (ארון הקודש) היה כבד ישן נושן ו"לא תואר" לו ולא הדר "אז יקומו כמה אנשים מהמון העם לחזק את בדיק הבית, לחדש את פניו ולעשות כל הדרוש לתיקונו ולישיפורו)⁸.

בורלא זוכר שלפניו חג הפסח בשלושה ימים או ארבעה ימים, ליווה אביו באמתלה לעזור לו אבל העובדה שהוא רצה להשפיע עליו לקנות לו מעיל משי ונעליים חדשות וטרבוש חדש

וציטט בחבריו כמו את בן הקבר ובנו של הסוחר :

(הוא נשתתק פתאום גם אני. צליל הרעד שבקול אבא כמו כמו הקפיא רוחי. דממה דקה ברחוב. לפתע עמד. התכופף אלי, שלח ידו בזרועותי והצמידני אליו – כרף על פני ועל צווארי עברת נשיקות והיה לוחש לאוזני: "לו היה לי...לו היה לי והלבשתיך משי... יקרת משי מכף רגל ועד ראש...בי בשבעתי")⁹

ב': "המימד הדתי בסיפור "שלשה שאכלו":

דוד פרישמן נולד בעיירה זגיזו 'שליד העיר לודז' שבפולין הקונגרסאית. כשהיה בן שנתיים עברה משפחתו האמידה ללודז' עצמה, שם זכה פרישמן לחינוך פרטי, ששילב בין לימודי קודש ולימודי חול, כולל צרפתית וגרמנית¹⁰

ובסיפור "שלשה שאכלו" של דוד פרישמן, פתח פרישמן את סיפורו להפיץ אור על האווירה הדתית השליטה בביתם, אין פלא ש"הרבי" יכול להשפיע על פרישמן כל כך, כי הוא היה ילד וחי בסביבה כפרית ואמצעי ההשפעה במקומות כאלה מוגבלים :

(רבי שמעון אומר, „: שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו מזבחי מתים, שנאמר: כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום; אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו משלחנו של מקום, שנאמר: וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה – ”ואולם בימים ההם ואני טרם ידעתי עוד להבדיל היטב בין אלה לאלה...”)¹¹

אין פלא ש"הרבי" יכול להשפיע על פרישמן כל כך, כי הוא היה ילד וחי בסביבה כפרית ואמצעי ההשפעה במקומות כאלה מוגבלים .

וזכרון מזכרונות פרישמן מתקשר ב"יום כיפור" שהסופרים העבריים עשו ממנו חומר לסיפוריהם, פרישמן מתייחס לו בלקוניות :-

(הנה יום הכפורים אחרי הצהריים. – על הבמה אשר בתוך בית-הכנסת עומד הרב וקומתו זקופה למאד. האם קסם על פני האיש הזה? אם חוט של חן נטוי עליו, אשר בו ימשוך את כל הקהל אחריו)?...

ג': "המימד הדתי בסיפור "ירק לשבועות" של שלום עליכם:

שלום עליכם (1859 – 1916), כינויו הספרותי של שלום רבינוביץ', סופר יידיש והומוריסטן יליד אוקראינה. מגדולי הסופרים שקמו לתרבות היהודית. בכתבתו הנציחה את צביונה של העיר היהודית במזרח אירופה של המאה ה-19. גיבוריו המפורסמים, מנחם מנדל וטוביה החולב, הפכו ברבות השנים לייצוגים המזוהים ביותר עם דמות היהודי בגולה¹²

בסיפור "ירק לשבועות" שלום עליכם מתייחס ליום כיפורים בתקופות שונות מחייו, אבל העניין המעניין אותנו במחקר זה הוא תקופת הילדות, לכן המובאות שנתייחס אליהן תצמצמנה על תקופה זו בלבד.

ראוי לציין ששלום עליכם מתכוון בסיפור זה לשני דברים הראשון הוא הכמיהה לתקופת הילדות, וזאת כמיהה טבעית שכל אדם מרגיש בה. והשני הוא ניסיון להבליט את חשיבות "יום כיפורים" ולהעמיק את האמונה בו על ידי הקורא היהודי משום "שהספרות עליה להועיל לעם ולפעול פעולה מפרה ומחוללת שינויים רוחניים וחברתיים".

(בערב חג השבועות ביקשתי רשות מאמא לצאת יחיד אל מחוץ לעיר, לתלוש ירק בשדה ולהביאו הביתה לכבוד החג. ואמא עשתה הפעם את בקשתי ונחנה לי רשות לצאת יחידי אל מחוץ לעיר לתלוש ירק בשדה ולהביאו הביתה לכבוד החג).

שלום עליכם משקף לקורא היהודי את התעניינותו ביום זה דרך ההתכוננות הנפשית לקראתו, ומתוך תיאורים מעוררים את ההוקרה.

ד': "המימד הדתי בסיפור "בדידות" של יהודה שטיינברג:

היה סופר עברי ויידי ופדגוג בתקופת התחייה. שקיבל חינוך עברי מסורתי, ברוח החסידות של סאדיגורה¹³, ואבאיו היה חסידי נלהב¹⁴. בסיפור "בדידות" המספר מציג לנו תיאור למראה מביע את התחבות של היהודים בטקס יום שבת, היהודים ביום זה עסוקים בהכנות ליום זה כי הוא יום חשוב בחיי היהודים, מתאר לנו מצב גיבורי הסיפור והם הרבנים חיים מנדלי הברודי וברוך שלמה שהיו חיים יחידיים בגולה אבל אינם מתרשלים לבצע את הטקסים המיוחדים ביום השבת:

(אך בערבי שבתות, אחרי שובם מבית-המרחץ ועד קבלת שבת, שעות אלה קשות עליהם יותר מכל ימות השבוע. להיכנס אז אל איזה מאנשי שלומם, אין השעה מסוגלת לכך. כל בעל-בית טרוד בביתו בהכנות לשבת. זה משחזר סכיננו, זה מנקה בגדיו, זה מסדר נרות בשביל ה"פלאג" שלו).

אלא יום שבת מספק ליהודים את התענוג והאושר הגמור בגלל מה שבו מהשפעה בחייהם, בסיפור "גבולין" המספר מתאר את שמחתו של ר' דמחה בר מדרגה ביום שבת על פי כל הקשיים שעוברים עליו:

(מיד כששקעה שמש של שיתסר בתמוז, היה ר' שמחה בר-מדרגה משתקע לרצונו הטוב בתוך מרה שחורה עצומה ויגון נורא רחמנא-ליצלן, כבן מלך, שנקנסה עליו תפיסה לזמן מוגבל, והוא משים בעצמו את השלשלאות על רגליו. ואנשי שלומו העידו בו, שהוא מזדיין בשמחה פנימית מהשפעת השבת הסמוכה, כדי שלא תיפגם נשמתו ביגונם של שלושת שבועות האבל).

אחרי ימי יגון על חורבן ההיכל וצום, יום השבת בא הוא היום שכל יהודי מאמין ומרגיש באופטימיות בו, זו נקודת המבט שמדגיש בה המספר להמריץ את הגיל הצעיר להיות ממשיך בעבודת האל ומקיים את המצוות הדתיות כי הן מה שמביאות את האושר הרוחני, אך הרבי מצטער על בני הגיל הצעיר שהם אינם שומרים לקיים את המצוות בצורה טובה, הם אינם מתעניינים בימי היגון על חורבן ההיכל ואינם שמים לב לעבוד אלוהים. הוא מתפלל שאלהים יפיץ את הכוח בהם לעבודתו :

(ר' שמחה בליל שבת-חזון היו מעין זמירותיו של נער זה. ממרירה קלה, מאיזה סימן של אבלות בפרהסיא לא היה יכול בכל זאת להישמר. בשבת שחרית לא טבל במקווה, ובשעת הסעודה החליף את הסדר ודחה את הקוגל לאחר הבשר) שמירת שבת היא אחת המצוות המרכזיות ביהדות; לפי היהדות, זוהי המצווה הראשונה שניתנה לאדם, ביום היבראו ושקולה כנגד כל המצוות שבתורה. השבת מסמלת ביהדות את בריאת העולם בידי אלוהים, וקדושתה קבועה מאז בריאת העולם על-ידי אלוהים.

ה': "המימד הדתי בסיפור "לאן" של זאב פיארברג

בסיפורו "לאן" של מרדכי זאב פיארברג בן למשפחה חסידית, אביו היה שוחט, בילדותו עברה משפחתו לשבת בכפר (הילסק), ובכפר עברו עליו את ימי ילדותו, בהיותו כבן אחת עשרה שנים, בעיר למד בחדר ואחר כך בקלוז של חסידי צירנובל, נוסף על לימודי התלמוד למד גם תנ"ך וקרא בספרות העברית החדשה¹⁵.

בסיפור זה מרדכי רצה להבליט את השאלה שהיהודים משתייכים לדת אחת, וצריך להתגבר על כל המחלקות שקורות ביניהם. הוא השתמש בשמות בעלי צביון דתי ופסוקים. כדי להשפיע על הקורא היהודי ויעורר את תשומת ליבו לשאלה זו :

(בית הכנסת. תפלת המנחה נגמרה. המתפללים לקחו להם נרות וישבו אל "העמודים" ללמוד תלמוד, משניות וש"ע, או לעיין ב"ספרים קדושים". עצב שקט ממין מיוחד שורר עתה במקום הזה. אנשים אחדים עומדים מסביב להבימה, ספריהם פתוחים

לפניהם, והמה מחליפים דברים זה עם זה לרגעים: לנכון ישאו ויתנו בדבר הלכה; החום גדול מאד, האבק מכסה את השפתים החוורות והיבשות, הנרות בוערים בכבדות ומפיצים אור כהה על פני הבית).

לפי דעתי ממזג המספר בין המימד הדתי לבין כיוונו הריאליסטי והמורליסטי להבליט עמדה חיובית של היהודים.

אחר כך, לוקח אותנו פיאראברג למראה אחר שונה לו ומושך גיבורו לצד אחר מנגד, והוא מראה אביו המתפלל והאור היוצא מחדרו והוא היה זוכר את המעשים הקשים שקרו לבני עמו ובוכי:

(פתאום חדר אליו קו אור מהחדר השני. הדלת פתוחה מעט והוא רואה את אביו יושב בפנה על הארץ, התמונה נוראה ומלאה חרדת קודש. הנגון העצב חודר אל מעמקי הלב והנפש. "עד אנה בכיה בציון ומספד בירושלים". הזקן בוכה בלאט. דמעה אחר דמעה מתגלגלת על זקנו הלבן)

לתמונה הזאת נתלווה במחו של נחמן הסיפורים הרבים ששמע על (ירושלים השוממה) הוא רואה לנגד עינו את (הכותל המערבי), רואה הוא את החברות ושרידי המגדלים, וגם היה לפניו הזקן דוד וכינורו בידו וגם כל הסיפורים ששמע על (הקדושים) המתנפלים לפני (כסא הכבוד) ועל קינתה של רחל, וגם כל (אבות האמה) וקול בכיים הנורא. בשעה זו הוא נזכר לדברי אביו:

(עם ישראל מפוזר ומפורד בין העמים... השטן מתגבר (סמאל) מושל בכל, מיכל שר ישראל – אומר אבא – אסור בזקים).

בדברים האלו מנסה הסופר להיכין למחשבה מסוימת והיא (המשיח) וזיקתם של היהודים לביאת המשיח במעשים, צריך לעשות משהוא לביאתו ולא יהיו יושבים ומחכים כמו שעשו בני הדורות שלפניהם מהיהודים הקדומים:

(הוי, מתי יבוא משיח!?! משיח צריך לבוא, צריך להביאו משיח לא יבוא מעצמו – אומר אבא – הדור צריך להביאו. אבל הן רבים רצו להביא את המשיח? ויוסף די לי רייני? והאר"י ז"ל? והבעש"ט? המה לא הביאו אותו, כי עוד לא בא אז הקץ, נחוץ לנסות עתה בדורנו אולי כבר בא הקץ... נחוץ להביא את המשיח, נחוץ להביאו – ויהי מה...!)

האמצעים הרטוריים של הסיפורים:

שימוש בחזרה :

חזרה של מילה או מלים לצורך ההדגשה, גם כן צלילים בולטים לאוזנינו כשיש חזרה על מילים שלמות ואף על צירופים.
רחל לנדאו מחקרים בלשון העברית ובספרות התלמודית, הוצאת אוניברסיטת בר אילן, רמת גן, תש"ו, עמ' 117 .

- חזרה : רואה אני דברים ... דברים לא בליא - (סיפור זהב)
- (עניינים מעניינים שונים) (סיפור זהב).
- למעלא למעלא - (סיפור ירק לשבועות) .
- בדידות, בדידות לוחצת על הלב. (סיפור בדידות).
- ואני גם אני – (סיפור שלושה שאכלו) .

שימוש בשאילה ריטורית :

- כל המספרים השתמשו בשאילה ריטורית בסיפור שלהם המטרה מהסגנון הזה להדגשה כגון :
כך כך למה, אשת אברהם ? על מה ולמה? (סיפור ירק לשבועות) .
- "ועל מי מהם אתה מתגעגע?" (בדידות יהודה שטיינברג).
- האם לנצח לא תחדל הרשימה הארפה הזאת? הלנצה? (שלושה שאכלו דוד פרישמן).
- "נו? כלום חסרה פידקמין שלך אלמנות?" (בדידות יהודה שטיינברג).

הדימוי :

- המספרים השתמשו בדימוי רבים בכל סיפורם המטרה ברורה מזאת היא רוצים לשכנוע את הקורא .
הנה כעננים יעלה - (שלושה שאכלו, דוד פרישמן).
- כיום הזה, כציפור – דרור (ירק לשבועות / שלום עליכם).
- כמסתכל לתומי בזה ובזה – (זהב / יהודה בורלא)
- כשהיתה בתי, האלמנה, חיה – (בדידות יהודה שטיינברג).

נרדפות :

- הסופרים הנדונים השתמש במילות נרדפות למשל :
: (קרה לי אותו מארע מר ונמהר) . (היו ערוכים וסדורים
, (אמיד, גביר), (מחלקות, אגופים) - (סיפור זהב) .
(שנמלטה ופרחה מכלובה) . (סיפור ירק לשבועות- שלום עליכם)

בגוד:

- (מיד אני לך מעט פרות , יש לנו הרבה) , (זהב , כסף) , (למעלה למטה) , (שמחים עמו במאכל ובמשתה) .
- אליטרציה : (נפתלתי נפתוחים) (חזרה על נ , סיפור זהב) .

השתמשו בציטוטים :

- הסופר בורלא השתמש במילת (זהב) ולעשות את כותרת של סיפורו והיא אוצר מילים מקראיות **ספר בראשית מוזכר (זהב): (וְזָהָב הָאָרֶץ הַהוּא, טוֹב)** בראשית ב', י"ב .
- בורלא הכניס הרבה מהמילים המקראיות בסיפורו:
(**מעולם לא היה**) שבאה במקרא : (אך מעולם לא ידעו מראש על מאורע)
המספר השתמש מילים מהתלמוד כגון "עיצבונו" בסיפור זהב.
- הסופר שלום עליכם שימוש בלשון המקרא , התקופה העתיקה ביותר שכתב סיפורו היא תקופת התנ"ך לשון המקרא נהגה בסיפורו : כגון "תלוש" , "ברא" , "רמס" :
שלום עליכם הכניס הרבה מהמילים המקראיות בסיפורו :

(סָאָה תְרוּמָה טְהוֹרָה שֶׁנִּפְלְאָה לְמַאֲזָה חֲלִין טְמֵאִין, תַּעֲלָה וְתִאָּכַל נְקוּדִים אוּ קְלִיּוֹת, אוּ תְלוּשׁ בְּמֵי פְרוֹת, אוּ תִתְחַלֵּק לְעֶסוֹת, כִּדֵּי שְׂלֵא יִהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד כִּבְיָצָה). (פרק ו' משנה ב').

דוגמה אחרית :

(בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ). בראשית(פרק א' פסוק א')

- דוד פרישמן הכניס הרבה מהמילים המקראיות בסיפורו כגון:
וְעִשִׂיתָ שְׂלֵחָן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמֹתַיִם אַרְפּוֹ וְאֲמָה רְחִבּוֹ וְאֲמָה וְחֲצֵי קַמְתּוֹ - שמות(פרק כה' פסוק כג)
- **המבנה התחבירי:**
- המספר שלום עליכם מתמקד בהשתמשותו במשפטים מורכבים למען ההדגשה על ירק השבועות כגון :

(אכן לא היה לי יום שמחה ועונג כיום הזה, שבו יצאתי יחידי לתלוש ירק בשדה).

דוגמה אחרת : (שכחתי , כי נכרי אני בשדי הזה, כי באתי לרשות – זרים לתלוש ירק לחג השבועות) .

- שלום עליכם משתמש משפט כולל להגיע ללב הנמען בדרך קצר כגון :
האבטיח הקטן היה משמש לי לא לאכילה, אלא לנוי ולשעשועים בלבד .
- המספר יהודה שטינברג מתמקד בהשתמשותו במשפטים מורכבים לגדל את הגיל הצעיר על התכונות הטובות למשל :

ולא עוד אלא שאפילו באותה השעה הקצרה, שנשארת להם לפעמים פנויה בין הפסקת הלימוד ושעת המנחה

הסימנים המורפולוגים של הסיפורים הנדונים :

- הסופר יהודה שטינברג השתמש (1)ההפוך להפוך הזמן מהווה אל העבר ולהפיך למשל :
"וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו..."
- שלום עליכם אהב להשתמש בביטויים מהמקורות המקראיים ותלמודיים למשל :
יְדִיעָם וְלֹא יְמִישׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְיוּ כֹּסֵי יָדָיו בְּגָרוֹנָם) . (תהלים, פרק קטו, פסוק ז) .
- השתמש שלום עליכם במלים לועזיות למשל (סנטר) .

המסקנות :

- 1 - יש מספר גדול מהסופרים העבריים בעת החדשה שחיברו שירים וסיפורים לכבוד יום השבת, ומהסופרים האלה "מרדכי זאב", "יהודה בורלא", "שטינברג" ו"שלום עליכם" ואחרים. הסופרים האלה קוראים בשיריהם ליהודים לשמור על הדת והמסורת היהודית בכל זמן.
- 2 - הדת דבר משפיע כל כך על בן האדם ובמהלכו אנשי הדת וזולתם מהפוליטיקאים יכולים להפנות את בני האדם לגישה שהם רוצים ללכת בה.
- 3 - סיפור הדתי הוא סיפור בעל אופי פופולארי, והאופי החינוכי משתלט בו, כל סיפור נושא תוכן חינוכי. סיפור הזה לא מתעניין בצד האמנותי בסיפור כלומר טכני הסיפור, אך מתעניין בצורה גדולה בצד החינוכי ותעניינות רבה .
- 4 - הסביבה החסידית שבה חי המספר בילדותו, היתה לה השפעה גדולה על חייו ועל יצירותיו הספרותיות .
- 5 - מלחמת הדת היא מלחמת חייו של הגיבור עד הרגע האחרון בסיפור זה
- 6 - הדתות בכלל מאיצות את האנשים לעזור את העניין. לכן יתכן שהרקע הדתי ואהבת האנשים דוחפים את בן האדם בכיוון זה למשל סיפור "זהב" .
- 7 - המספר משקף, על פי רוב, את זכרונותיו הילודתיים בסגנון ריאליסטי כמו יהודה בורלאוכו' .

8 - אנו רואים בסיפורי של שטיינברג, יהודה בורלא, ושלום עליכם איזה נטייה לתיקון את עיקרונות הדתית אלא הם מציגים את נקודת מבט שלהם בלי להדגיש עליהם כמו בסיפור "בדידות" רק שבועות... וכו'.

ההערות:

- 1 - אבן יוסף. ניצני הריאליזם. כרך א'. הוצאת מוסד ביאליק, ירושלים, 1972, עמ' 15.
- 2 - אברהם שאנן, מילון הספרות החדשה העברית והכללית, הוצאת "יבנה" תל-אביב, 1978.
- 3 - בן – אור, א, תולדות הספרות העברית בדורנו, כרך שני, הוצאת "יזרעל" בע"מ תל –אביב.
- 4 - בן – אור, א, תולדות הספרות העברית בדורנו, כרך שני, הוצאת "יזרעל" בע"מ תל –אביב.
- 5 - גצל קרסל, לקסיקון הספרות העברית בדורות האחרונים, ספריית פועלים, 1967
- 6 - דעיבל, עימאד סעיד. ילדות המספר והרקע הדתי שלו בסיפור העברי הקצר, מס' 189-201.
- 7 - המכללה האקדמית בית ברל (ע"ר), דואר בית ברל באתר: www.beitberl.ac.il
- 8 - חגית אקרמן ודובי אביגור, קבלת שבת ברקפת, המגבית היהודית המאוחדת – הפדרציה, ניו-יורק, 2011.
- 9 - סגל, מ. ע. מבוא המקרא. ג – ד. הדפסה תשיעית, הוצאת "קרית – ספר" בע"מ, ירושלים, 1977, עמ' 590.
- 01 - פרויקט בן פרויקט בן יהודה: <https://he.wikipedia.org/wiki/>
- 11 - פרסקי, נתן, מקראות ישראל חדשות. כרך ז. הוצאת "מסדה", רמת גן, עמ' 104, 1978.
- 12 - שאנן, אברהם. הספרות העברי החדשה, למתקדמים, כרך א', הוצאת הכתבה, ניו-יורק, 1971, עמ' 645.
- 13 - דעיבל, עמאד סעיד. طفولة القاص وخلفيته الدينية في القصة العبرية القصيرة. مجلة الأستاذ، ع 189، 2011، ص 2.
- 14 - شلتر، دوان. نظريات الشخصية. ترجمة: حمد دلي الكربولي – والدكتور عبد الرحمن القيسي. مطبعة جامعة بغداد، ص 1983، 27.

"البعد الديني في القصة العبرية الحديثة"

م.م. مجيد عبود رحيمه

جامعة بغداد / كلية اللغات / قسم اللغة العبرية

خلاصة البحث

إن المقصود بالبعد الديني هو تأثير العقيدة اليهودية (التوراة والتلمود) في القاص، وانعكاس هذا التأثير على المجتمع والكاتب. فكلما زاد أثر هذا الجانب (التوراة والتلمود) في المجتمع أدى إلى نضج أبنائه بطابع التدين والتمسك بالتعاليم اليهودية. يتناول بحثي الموسوم (البعد الديني في القصة العبرية الحديثة) تأثير الثقافة الدينية للكاتب والوسط العائلي الذي عاشه الكاتب وانعكاس هذه الأمور كلها على كتاباته ونتائج القصص.

تضمن هذا البحث تمهيداً، بينت فيه لمحة مكثفة عن البعد الديني في القصة العبرية، وبرز كتاب القصة فيها، وبعد هذا التمهيد نبذة عن حياة الكاتب وأسلوبه، ومن ثم موضوع البحث الذي اشتمل على خمس قصص للأدباء: يهودا بورلا، دافيد فريشمان، شلوم عليخيم، شتينبرك، وزئف فيربرك. يعد ذلك تحدثت عن الظواهر اللغوية لكل كاتب، وختمت البحث بمجموعة من الاستنتاجات التي توصلت إليها

الكلمات المفتاحية: البعد الديني، الباعث الديني، الخلفية الدينية للقاص، لغة القصة والقاص، يهودا بورلا، شلوم عليخيم.

האוטוביוגרפיה של החוקר

מג'ייד עבוד רחיימה מורה עוזר בפקולטת השפות – אוניברסיטת בגדאד – מחלקת השפה העברית. זוכה תואר שני מאוניברסיטת בגדאד. יש לי הרבה מחקרים בלשון ובספרות העברית החדשה.

Email: senshekodo5@gmail.com